

ПОСТАНОВА ЗАДАЧІ ОЦІНЮВАННЯ БЕЗПЕКИ ІНТЕГРАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЕЛИКОМАСШТАБНИХ ЕКОНОМІКО-ВИРОБНИЧИХ СИСТЕМ

© 2016 ГУЦАЛЮК О. М.

УДК 658.52:38.24

Гуцалюк О. М. Постанова задачі оцінювання безпеки інтеграційного розвитку великомасштабних економіко-виробничих систем

Метою статті є ідентифікація особливостей та визначення напрямків оцінювання економічної безпеки розвитку інтегрованої сукупності суб'єктів господарювання, пов'язаних фінансово-економічними та виробничо-технологічними зв'язками. Визначено особливості використання понять «інтеграційний розвиток» та «економічна безпека» по відношенню до великомасштабних економіко-виробничих систем; розроблено концептуальне подання площини загроз функціонування та інтеграційного розвитку великомасштабних систем, що представлено у термінах системної динаміки; визначено напрямки оцінювання економічної безпеки, що відповідають сформованій площині загроз розвитку інтегрованих суб'єктів господарювання. Особливістю запропонованого підходу до оцінювання економічної безпеки інтеграційного розвитку є прийняття ресурсного підходу як до ідентифікації рівня безпеки, так і для оцінки можливостей інтеграційних перетворень. Запропоновано підхід до експрес-оцінювання економічної безпеки з використанням шкали Раша. Перевагами даного підходу є можливість його розширення в рамках деталізації процесу оцінювання за будь-яким з обраних напрямків, а також оцінювання безпеки в рамках трьох стадій діяльності інтегрованого суб'єкта господарювання: поточного функціонування, інтеграційного перетворення та фіксування майбутнього стану використання ресурсів.

Ключові слова: економічна безпека, інтеграційний розвиток, безпека розвитку, ресурс безпеки, великомасштабна економіко-виробнича система.

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 15.

Гуцалюк Олексій Миколайович – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів, менеджменту та адміністрування, Кіровоградський інститут розвитку людини Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» (вул. Покровська, 73, Кропивницький, 25006, Україна)

E-mail: alex-d.88@mail.ru

УДК 658.52:38.24

Гуцалюк А. Н. Постановка задачи оценивания безопасности интеграционного развития крупномасштабных экономико-производственных систем

Целью статьи является идентификация особенностей и определение направлений оценки экономической безопасности развития интегрированной совокупности субъектов хозяйствования, связанных финансово-экономическими и производственно-технологическими связями. Определены особенности использования понятий «интеграционное развитие» и «экономическая безопасность» по отношению к крупномасштабным экономико-производственным системам; разработано концептуальное представление пространства угроз функционированию и интеграционному развитию крупномасштабных систем, выполненное с использованием системной динамики; определены направления оценки экономической безопасности, которые соответствуют элементам пространства угроз развитию интегрированных субъектов хозяйствования. Особенностью предложенного подхода к оценке экономической безопасности интеграционного развития является принятие ресурсного подхода как для идентификации уровня безопасности, так и для оценки возможностей интеграционных преобразований. Предложено экспресс-оценивание экономической безопасности, основанное на использовании шкалы Раша. Преимуществами данного подхода являются возможность его расширения путем детализации процесса оценивания в рамках любого из выбранных направлений, а также оценка экономической безопасности в рамках трех стадий деятельности интегрированного субъекта хозяйствования: текущего функционирования, интеграционного преобразования и фиксации будущего состояния использования ресурсов.

Ключевые слова: экономическая безопасность, интеграционное развитие, безопасность развития, ресурс безопасности, крупномасштабная экономико-производственная система.

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Библ.:** 15.

Гуцалюк Алексей Николаевич – кандидат экономических наук, доцент, заведующий кафедрой финансов, менеджмента и администрирования, Кировоградский институт развития человека Открытого международного университета развития человека «Украина» (ул. Покровская, 73, Кропивницький, 25006, Україна)

E-mail: alex-d.88@mail.ru

UDC 658.52:38.24

Gutsaliuk O. M. Setting the Task of Evaluation of Security of Integration Development of Large-Scale Economic-Production Systems

The article is aimed at identifying the characteristics and determining the directions of evaluating the economic security of development of the integrated totality of economic entities, related by the financial-economic and the production-technological ties. The features of use of the terms of «integration development» and «economic security» in relation to the large-scale economic-production systems have been determined; a conceptual representation of the space of threats to the functioning and further development of large-scale systems has been developed, using system dynamics; directions of evaluating economic security, which pertain to elements of space of threats to development of the integrated economic entities, have been defined. A feature of the proposed approach to evaluate economic security of integration development is the adoption of the resource approach both to identify the level of security and to evaluate the feasibility of integration change. The express evaluation of economic security, based on use of the Rasch scale, has been proposed. Advantages of this approach is the possibility of its expansion by detailing the evaluation process in terms of any of the selected areas, as well as evaluation of economic security in the framework of the three stages of activities of an integrated economic entity: current operation, integrative transformation and fixing the future status of the use of resources.

Keywords: economic security, integration development, development security, security resource, large-scale economic-production system.

Fig.: 3. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 15.

Gutsaliuk Oleksii M. – PhD (Economics), Associate Professor, Head of the Department of Finance, Management and Administration, Kirovograd Institute of Human Development of the Open International University of Human Development «Ukraine» (73 Pokrovska Str., Kropyvnytskyi, 25006, Ukraine)

E-mail: alex-d.88@mail.ru

Питання забезпечення безпеки економічних систем макро-, мезо- та мікрорівнів набувають усе більшого значення та актуальності. Об'єктивна потреба в дослідженні напрямків вирішення таких питань підтверджується ускладненням технологічних процесів та вимог до руху логістичних потоків, необхідністю провадження інновацій та захисту знань, зростанням викликів з боку глобального ринкового середовища та зміною правил ведення конкурентної боротьби тощо. Окрім того, динамічність середовища господарювання вимагає випереджаючої адаптації до зміни вимог, а отже, і провадження процесів розвитку.

Одним з підходів до подолання негативного впливу оточення та реалізації наявного потенціалу є об'єднання зусиль різних суб'єктів господарювання для спільного досягнення консолідованих цілей. Як правило, таке об'єднання зусиль реалізується шляхом укладання відповідних угод чи провадження інтеграційно-коопераційних зв'язків. У результаті виникають інтеграційні утворення, що класифікуються дослідниками [3; 4; 6; 12] за чисельною кількістю ознак: вид та форма інтеграції, підхід до регламентації взаємин, форма утворення тощо. При цьому зазначимо, що майже всі форми інтеграційних об'єднань відповідають поняттю великомасштабної економіко-виробничої системи (ВЕВС), яке М.О. Кизим трактує як «інтегровану сукупність суб'єктів господарювання, пов'язаних фінансово-економічними та виробничо-технологічними зв'язками для спільної підприємницької діяльності» [8, с. 41].

Такі ВЕВС, як інтеграційні утворення різного типу, можуть існувати й розвиватися лише в разі достатнього рівня економічної безпеки. При цьому, при дослідженні безпеки ВЕВС слід враховувати цілу низку підходів до визначення поняття «економічна безпека». З огляду на численність таких підходів вважаємо доречним прийняти підхід І. П. Отенко [11] щодо виділення цілого ряду концептів (ключових аспектів тлумачення), у рамках яких визначається зміст економічної безпеки. Даний автор пропонує оперувати концептами «стан ресурсів», «захист» (відповідає концепту «захищеність», введеному в [7]), «конкурентні переваги», «процес», «міра гармонізації» та «стратегічний інтерес» [11, с. 206]. Означений перелік концептів є майже вичерпним, але все ж таки може бути розширений. Так, базуючись на працях М. В. Куркіна [10], можна додати концепти стійкості діяльності та потенціалу протидії загрозам. Д. В. Белкін [1], своєю чергою, тлумачить економічну безпеку через концепти «надійність», «спроможність реалізації цілей» та «наявність ресурсу безпеки». Розробки Т. Г. Васильцева [2] також розширюють зазначений перелік, додаючи до нього концепти «можливість» та «здатність до самовиживання». Тут зазначимо, що хоча використання цих концептів є цілком доречним для окремих підприємств, потрібна певна їх адаптація до умов ВЕВС. Лише дослідження Л. С. Шульженко [14] враховували особливості забезпечення економічної безпеки при інтеграційній взаємодії підприємств та оперували концептом «гармонізація інтересів». На жаль, автор [14] обмежився розглядом тільки альянсу підприємств, який є лише однією з форм ВЕВС.

Таким чином, наявні розробки щодо підтримки економічної безпеки підприємств [1; 2; 9; 11; 14] потребують певної трансформації, по-перше, в частині врахування особливостей діяльності інтегрованих структур, таких як ВЕВС. По-друге, необхідно врахувати відмінності між забезпеченням економічної безпеки функціонування та економічної безпеки розвитку підприємств (особливо розвитку через провадження інтеграційних чи дезинтеграційних процесів). По-третє, підтримка економічної безпеки можлива лише в разі формування належного механізму управління, створити який можна тільки, маючи можливість кількісного оцінювання характеристик об'єкта управління. При цьому, наявні підходи до оцінювання рівня економічної безпеки [10; 11] також вимагають адаптації до особливостей інтеграційного розвитку ВЕВС (для кожного з означених концептів).

Метою статті є ідентифікація особливостей та визначення напрямків оцінювання економічної безпеки інтеграційного розвитку великомасштабних економіко-виробничих систем (ВЕВС) з урахуванням їх архітектурної побудови та форм інституціоналізації взаємодії учасників. Реалізація мети статті передбачає вирішення таких завдань: визначити особливості використання поняття «інтеграційний розвиток» та «економічна безпека» по відношенню до ВЕВС; ідентифікувати інструментарій та напрямки оцінювання економічної безпеки для ВЕВС; сформулювати площину загроз для інтеграційного розвитку ВЕВС.

Для реалізації поставленої мети дослідження перш за все слід обрати підхід до визначення економічної безпеки ВЕВС та економічної безпеки її розвитку. На думку автора, не доречно орієнтуватися лише на один з означених на початку статті концептів до визначення поняття «економічна безпека». Потрібен комплексний підхід, який, своєю чергою, враховуватиме й особливості інтеграційної взаємодії учасників ВЕВС. За основу тут пропонуємо взяти ресурсний підхід, а інші концепти розглядати як компліментарні до нього або як такі, що доповнюють й розкривають пропущені аспекти економічної безпеки. Відповідно й наявність ресурсів розглядатимемо і як підґрунтя для старту інтеграційного циклу, і як можливість підтримки економічної безпеки (в рамках концепту «ресурс безпеки»).

Стосовно ж використання ресурсного підходу як основи для визначення рівня економічної безпеки функціонування та розвитку ВЕВС слід зробити ряд зауважень. Перш за все доречним є прийняття підходу Д. В. Белкіна [1], який розглядає економічну безпеку підприємства як певного роду ресурс. На думку даного автора, «ресурс економічної безпеки» може генеруватися підприємством самостійно, а може придбатися у сторонніх організацій. Отже, кожен з учасників ВЕВС може як розпоряджатися власними ресурсами, так і мати спрощений доступ (хоча б за рахунок зменшення трансакційних витрат) до ресурсів інших учасників ВЕВС. Тут маємо на увазі всі види ресурсів, у тому числі й ресурс економічної безпеки. Одночасно звернемо увагу на такий концепт визначення економічної безпеки, як «спроможність реалізації поставлених цілей».

Досягти цього (реалізувати цілі) можна лише у разі відповідності компетентностей (бізнес-процесів, систем діяльності, практик господарювання тощо) учасників ВЕВС наявним у них ресурсам і запитам кінцевих споживачів. З оглядом на потребу підтримки відповідності ресурсів й компетентностей на рис. 1 подано авторське бачення площини загроз економічній безпеці функціонування ВЕВС. Зазначимо, що дана схема розроблена у відповідності з архетипами П. Сенге [13] та оперує концептом «стан ресурсів».

У розвиток представленої на рис. 1 схеми вкажемо, що зазначений ресурс економічної безпеки може розглядатися також як ще один з факторів прийняття рішення про інтеграцію чи дезинтеграцію. Решту факторів старту інтеграційного процесу, що детально представлено в економічній літературі, розглядатимемо як компліментарні. Більше того, прийняття ресурсно-

го підходу спричиняє певні особливості й у розумінні змісту поняття «інтеграційний розвиток» в цілому та по відношенню до ВЕВС зокрема. Як правило, автори оперують поняттям «розвиток корпорації чи інтегровано-го утворення». Такий випадок носить більш загальний характер. Ми будемо орієнтуватися на тлумачення інтеграційного розвитку, надане Ю. Б. Івановим та А. А. Пилипенком [6]. Вони під інтеграційним розвитком розуміють «погоджений розвиток через взаємне доповнення агентів в інтересах задоволення власних потреб» [6, с. 79]. Певною мірою підхід [6] розділяє й В. В. Дикань [4], який тлумачить інтеграційний розвиток через «консолідацію зусиль на відродження економічного потенціалу» [4, с. 123]. Відмінність розробок авторів [4, 6] полягає в тому, що вони розрізняють поняття «інтеграційний розвиток» та «розвиток через інтеграцію». Вважаємо останнє поняття більш вузьким та окремим випадком інтеграційного розвитку.

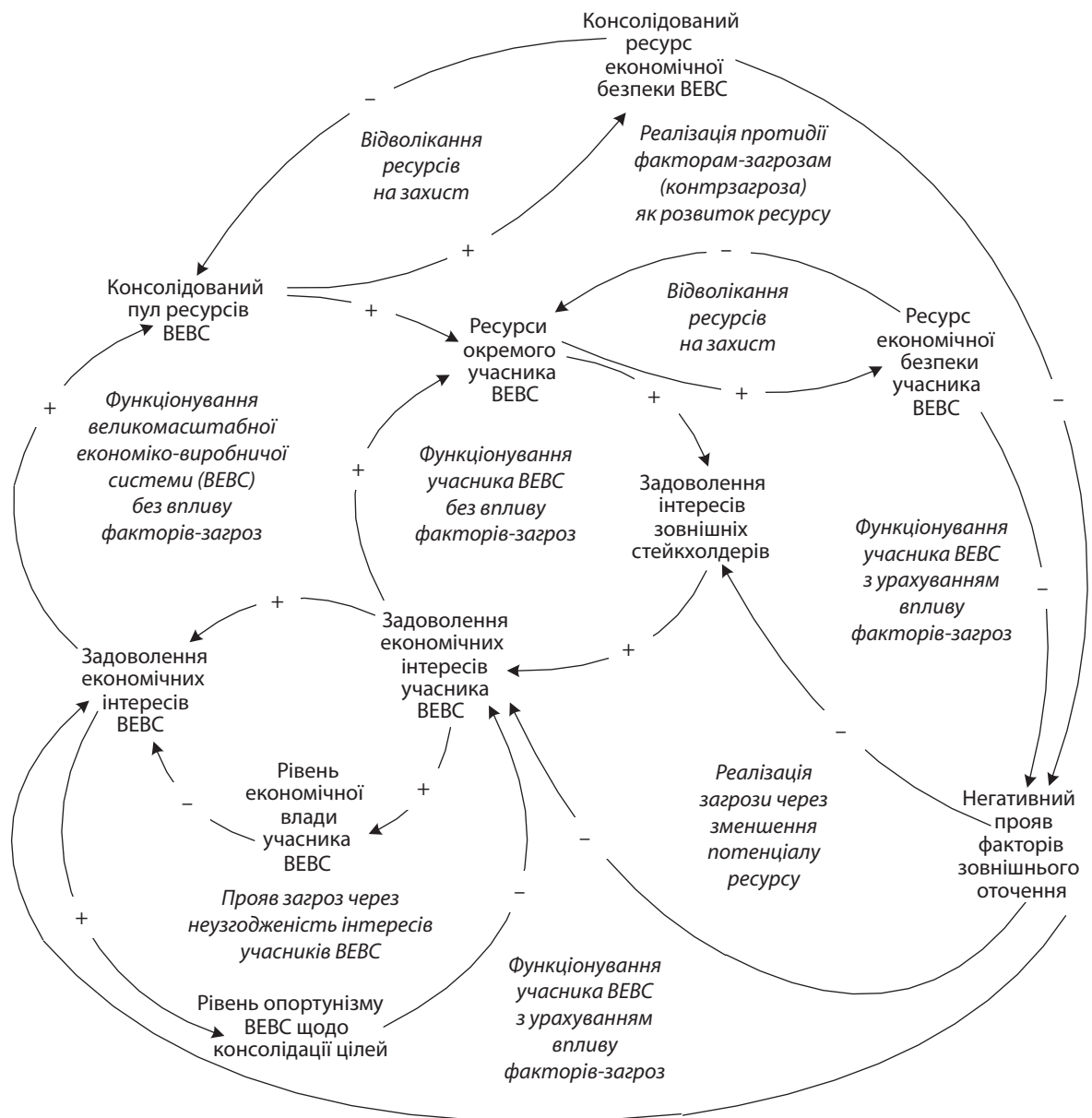

Рис. 1. Концептуальне подання площини загроз функціонування ВЕВС

Отже, в контексті визначення рівня економічної безпеки будемо трактувати інтеграційний розвиток ВЕВС як кількісні, якісні та структурні трансформації інституціоналізованих параметрів інтеграційної взаємодії учасників ВЕВС. При цьому вважатимемо, що саме об'єднання ресурсів є основою для провадження інтеграційних чи інституціональних перетворень. Прийняття даного тлумачення інтеграційного розвитку дозволяє розширити означену на рис. 1 площину загроз економічній безпеці ВЕВС. Графічне відображення логіки такого розширення, яке враховує наявність трансформаційних процесів під час розвитку ВЕВС та її учасників, представлено на рис. 2.

Зрозуміло, що використання означеного на рис. 1 та рис. 2 підходу до забезпечення економічної безпеки інтеграційного розвитку ВЕВС потребує відповідного підходу до оцінювання її рівня. Головна особливість визначення економічної безпеки ВЕВС полягає в тому, що сума рівнів економічної безпеки окремих її учасників в підсумку не дає уявлення про рівень економічної безпеки ВЕВС у цілому. Дійсно, у процесі функціонування ВЕВС виникатиме ресурсна синергія, яка відбуватиметься й по відношенню до ресурсу безпеки. Також,

оцінюючи безпеку саме розвитку підприємства, додатково потрібно врахувати можливість підтримки даного підприємства іншими учасниками ВЕВС (як і ситуації прийняття за рівень економічної безпеки ВЕВС найменшого з рівнів безпеки учасників ВЕВС). Тут рівень економічної безпеки буде залежати від компліментарності учасників ВЕВС (від узгодженості їх систем діяльності й компетентностей). При цьому, орієнтуючись на рис. 2, пропонуємо розглядати економічну безпеку розвитку як накопичення ресурсу безпеки в майбутньому. Також передбачається накопичення ресурсу безпеки інтеграційним шляхом або на підґрунті перегляду параметрів участі окремих підприємств у ВЕВС.

Таким чином, в основу визначення рівня економічної безпеки ВЕВС пропонуємо покласти розробки О. І. Пушкаря [12] зі співавторами, які запропонували тривимірний простір визначення рівня взаємної підтримки учасників певної групи підприємств. Розробки [12] базувалися на визначенні ефекту від взаємодії. У випадку даного дослідження пропонуємо оцінювати вплив учасників ВЕВС один на одного при підтримці рівня безпеки. При цьому необхідно вра-

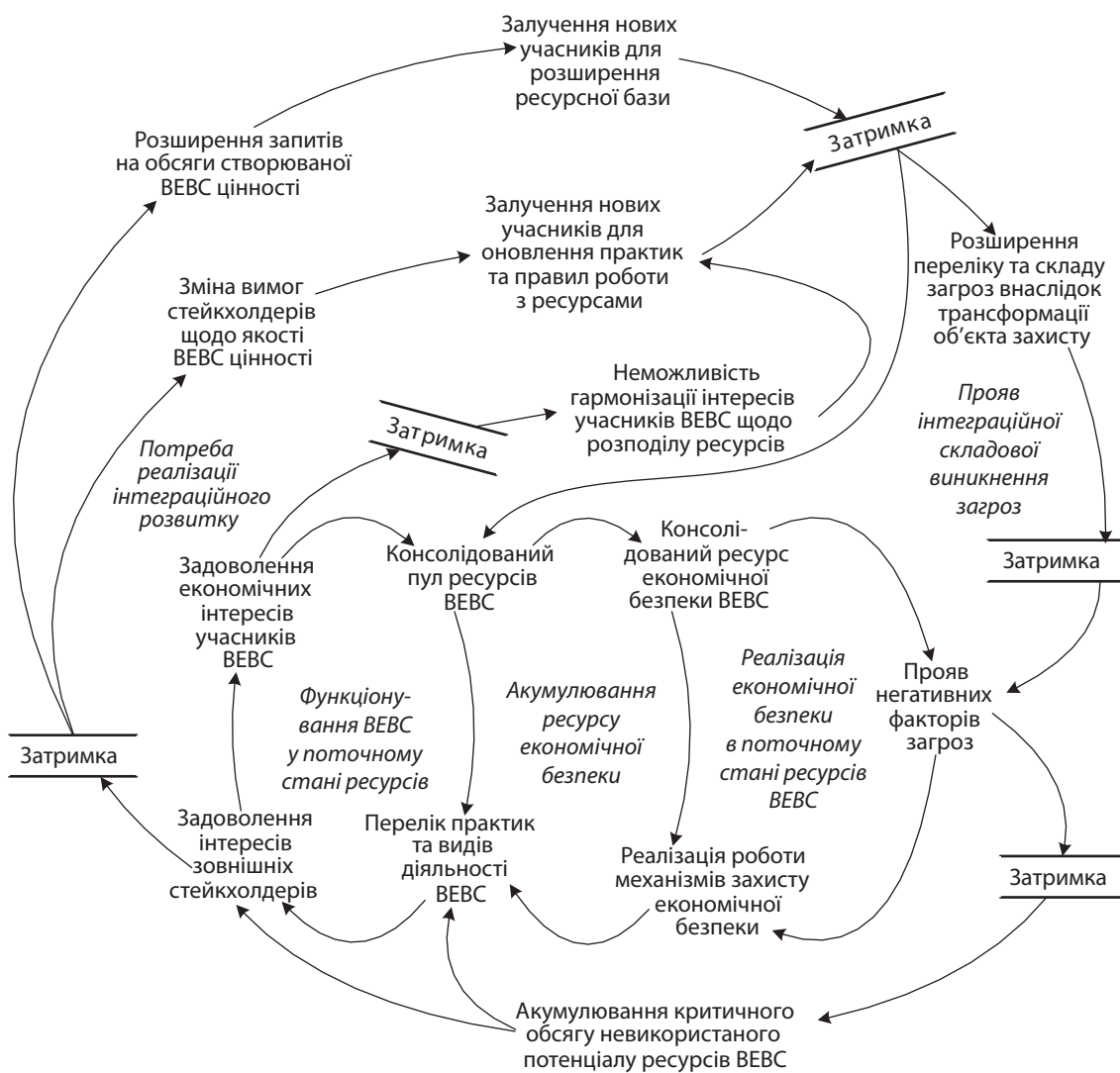

Рис. 2. Розширення площини загроз для інтеграційного розвитку ВЕВС

ховувати тип ресурсу та концепт розгляду економічної безпеки (тобто безпека буде оцінюватися в розрізі всіх ресурсів підприємства, а кожен ресурс розглядається в розрізі всіх перелічених на початку статті концептів визначення економічної безпеки).

Одночасно зазначимо, що в рамках даної пропозиції можливо використання будь-якого з уже наявних підходів до оцінки рівня економічної безпеки. Ці підходи визначатимуть рівень безпеки для певного з її аспектів, який цікавить менеджмент ВЕВС та її учасників. Таким чином, зміст авторської пропозиції зводиться до оцінювання рівня економічної безпеки за рахунок співвіднесення окремих концептів щодо її визначення. Це можна реалізувати за рахунок введення ряду матриць співвіднесення концептів. При цьому можна використовувати як двовимірні матриці (наприклад, «стан ресурсів – захищеність», «конкурентні переваги – уразливість»), так і тривимірні (наприклад, «уразливість – захищеність – надійність», «стан ресурсів – потенціал протидії – стратегічний інтерес») матриці. Представлений у *табл. 1* авторський підхід забезпечує інтеграцію всіх можливих матриць співвіднесення концептів.

Іншою особливістю поданого в *табл. 1* підходу є врахування розробок А. Е. Воронкової [3, с. 155] щодо представлення виробничих систем через сукупність ресурсів (R) і процесів їх трансформації (P). Саме таке представлення виробничої системи покладено в представлений на рис. 2 опис стану використання ресурсів ВЕВС та етапи функціонування. При цьому склад операцій з використання ресурсів виробничою системою ($ВЕВС = \langle r, p \rangle; r \in R; p \in P$), пропонуємо базувати на описаних у стандарті ISO 15288 [15] практиках діяльності (усталених видах роботи) підприємства.

Подана в *табл. 1* схема визначає основні напрямки оцінювання економічної безпеки інтеграційного розвитку ВЕВС. Вона може застосовуватися також й для експрес-оцінювання рівня економічної безпеки. У такому випадку кожен із зазначених у *табл. 1* напрямків може бути оцінений як бінарна характеристика (0 – у разі невідповідності ресурсів чи неспроможності досягнення цілей; 1 – для випадку компліментарності ресурсів чи синергії цілей), отримана експертним шляхом (на середньому рівні передбачається оцінювання кожної з клітинок означених у *табл. 1* матриць попарного порівняння характеристик учасників ВЕВС). За такого підходу *табл. 1* може використовуватися як анкета опитування експертів з подальшим обробленням їх відповідей у відповідності до шкали Раша. Дана шкала, відповідно до [5, с. 37], базується на визначенні ймовірності (P) позитивної відповіді на поставлені питання (відповідь «так» оцінюється як одиниця). Логіка використання такого підходу розкрита на *рис. 3*.

Застосування поданого в *табл. 1* підходу можна трактувати як експрес-діагностику безпеки інтеграційного розвитку ВЕВС. Для повної діагностики необхідно розширити склад інструментарію та диференціювати його в розрізі поданих у *табл. 1* напрямків. У будь-якому разі, результати оцінювання рівня економічної безпеки не є самодостатніми. Вони мають бути покладені в осно-

ву розробки політики економічної безпеки функціонування та розвитку ВЕВС, при визначенні якої можна орієнтуватися на вже готові розробки, зокрема, на пропозиції С. В. Кавуна [7, с. 231–239] щодо формалізації політики інформаційної безпеки.

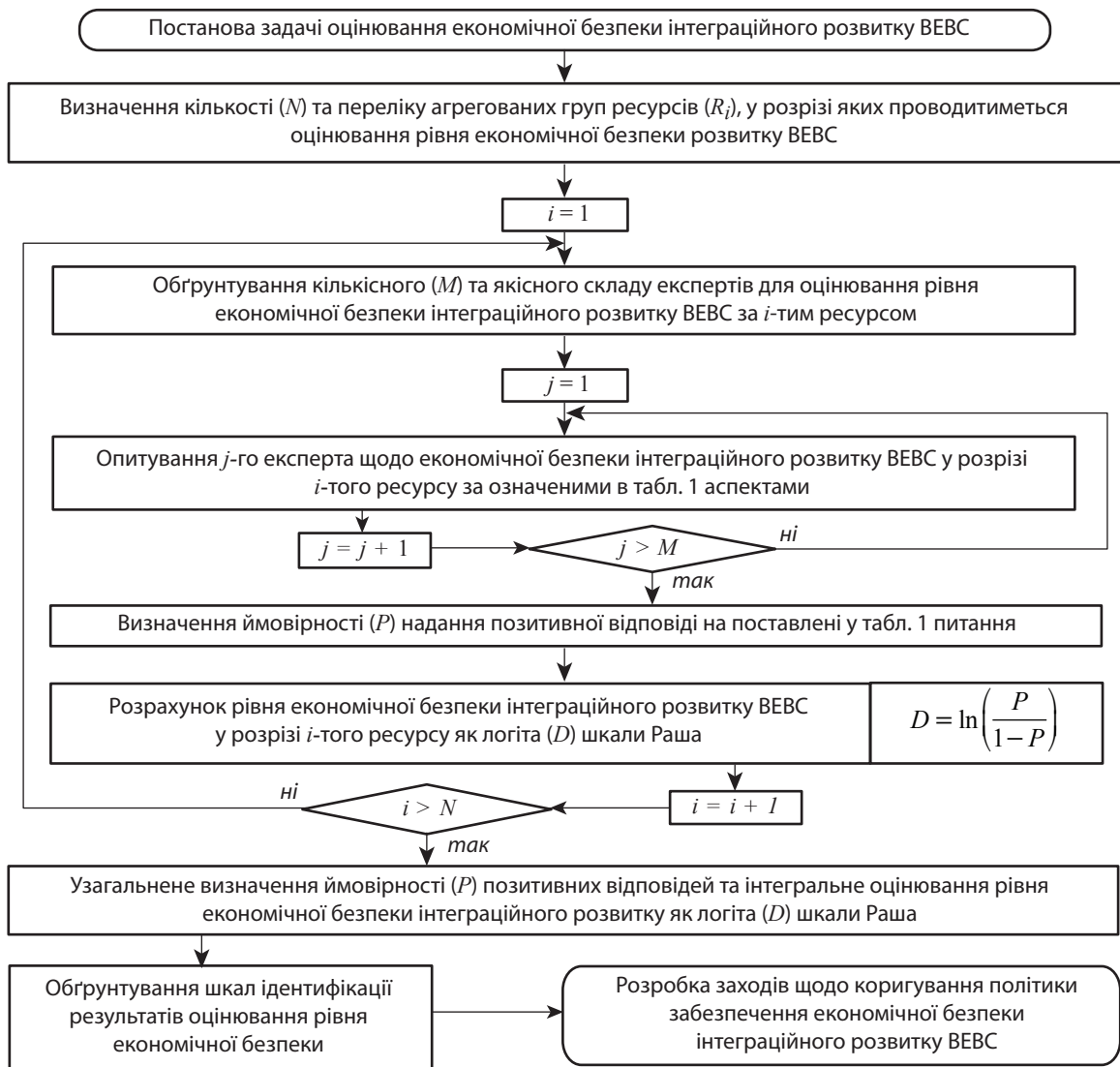
Таким чином, у статті визначено перелік основних напрямків для оцінювання рівня економічної безпеки інтеграційного розвитку великомасштабних систем. Особливістю авторських пропозицій є врахування наявності інтегрованого ресурсу економічної безпеки, який може виступати основою старту процесів інтеграційного розвитку ВЕВС. Також у статті на концептуальному рівні означено напрямки оцінювання економічної безпеки інтеграційного розвитку ВЕВС. На етапі практичної реалізації поданий у *табл. 1* підхід потребує розширення. Наприклад, у разі застосування експертних методів кожна клітинка з *табл. 1* відповідатиме окремому розділу анкети, яка використовується під час опитування експертів. Отже, перспективою подальших розробок автора постане формування таких анкет для опитування експертів щодо рівня економічної безпеки процесів розвитку ВЕВС, які деталізуватимуть клітинки з *табл. 1*. Це вагомо, оскільки кожна з таких клітинок відповідає окремому напрямку забезпечення економічної безпеки, який також може оцінюватися й за допомогою кількісних методів. Обґрунтування особливостей застосування таких методів також належить до напрямків майбутніх досліджень автора. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Белкин Д. В. Основные подходы к исследованию экономической безопасности предприятий / Д. В. Белкин // Вестник ТГУ. – 2011. – № 4. – С. 183–186.
2. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія / Т. Г. Васильців. – Львів : Арал, 2008. – 384 с.
3. Воронкова А. Э. Современные технологии управления промышленным предприятием : монография / А. Э. Воронова и др. – К. : Либра, 2007. – 256 с.
4. Дикань В. В. Теоретичні основи інтеграційного розвитку підприємств вітчизняного машинобудування / В. В. Дикань // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – № 43. – С. 119–124.
5. Дубина И. Н. Математические основы эмпирических социально-экономических исследований / И. Н. Дубина. – Барнаул : Изд-во Алт. ун-та, 2006. – 263 с.
6. Іванов Ю. Б. Інтеграційний розвиток суб'єктів господарювання : монографія / Ю. Б. Іванов, А. А. Пилипенко. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2012. – 400 с.
7. Кавун С. В. Економічна та інформаційна безпека підприємств у системі консолідованої інформації / С. В. Кавун, А. А. Пилипенко, Д. О. Ріпка. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 364 с.
8. Кизим Н. А. Организация крупномасштабных экономико-производственных систем / Н. А. Кизим. – Х. : АО «Бизнес Информ», 2000. – 108 с.
9. Копытко М. И. Методология оценки уровня экономической безопасности промышленных предприятий [Электронный ресурс] / М. И. Копытко // Современные технологии управления. – 2014. – № 7 (43). – Режим доступа : <http://sovman.ru/article/4305/>

Узагальнене представлення напрямків оцінювання економічної безпеки в розрізі окремих концептів ідентифікації змісту

Напрямок для оцінювання безпеки		Напрями для оцінювання економічної безпеки в розрізі окремих концептів ідентифікації змісту					
		Економічна безпека функціонування BEBC (безпека поточного стану t)			Економічна безпека інтеграційного розвитку BEBC		
Напрямок для оцінювання безпеки	Ієрархічний рівень оцінювання безпеки	«Стан ресурсів»	«Захищеність»	«Інтерес»	«Міра гармонізації»	«Потенціал»	«Реалізація цілей»
		Концепт для проведення оцінки	Ресурс (різновид ресурсу)	Відповідність практикам діяльності	Достатність обсягів, запасів та якості	Відповідність вектору цілей підприємства	Припустимий рівень втрати характеристик ресурсу
Простір взаємодії (внутрішній ринок) BEBC	Матричне попарне оцінювання відповідності характеристик і компліментарності ресурсу			Попарне оцінювання рівня гармонізації інтересів учасників BEBC щодо складу пулу ресурсів	Попарне оцінювання ступеню зростання компліментарності консолідованого пулу ресурсів	Вимога «незменшення потенціалу»	Практики сприяють досягнення нових цілей
Операції з ресурсом (практики роботи з ресурсом за ISO 15288)	Простір взаємодії (внутр. ринок) BEBC	Відповідність ресурсної бази очікуванням	Наявність механізмів захисту	Відповідність вектору цілей BEBC	Допустимий рівень відхилення в системі захисту	Зростання віддачі використання ресурсу	Відповідність ресурсної бази новим цілям
		Результат застосування відповідає запитам	Практики розкривають потенціал ресурсу	Відповідність вектору цілей підприємства	Спроможність виконувати задачі функціонування	Зростання віддачі використання ресурсу	Практики сприяють досягнення нових цілей
Механізм залучення (акумулювання) ресурсу	Простір взаємодії (внутрішній ринок) BEBC	Відповідність запитам з боку середовища	Наявність захисту бізнес-процесів	Відповідність вектору цілей BEBC	Відбулося зростання «взаємодислення» практик	Зростання віддачі використання ресурсу	Практики сприяють досягнення нових цілей
		Виваженість політики залучення ресурсів	Є протидія зруженню зони ресурсів	Загрози не перевищують певний рівень	Сприяє генеруванню ресурсу в майбутньому	Зменшення ресурсної залежності	Відбулося розширення зони стратегічних ресурсів
R ₁ - і-тий вид ресурсу як складова фактору сприяння загрози	Простір взаємодії (внутрішній ринок) BEBC	Матричне попарне оцінювання відповідності спільної протидії загрози зруженню зони ресурсів	Матричне попарне оцінювання відповідності спільної протидії загрози зруженню зони ресурсів	Оцінка можливості доступу до ресурсу через перегляд правил його залучення	Оцінка можливості компенсації обмежень доступу до ресурсу через перегляд правил його залучення	Попарне оцінювання узгодженості процедур залучення та розподілу ресурсів в рамках BEBC	Попарне оцінювання узгодженості процедур залучення та розподілу ресурсів в рамках BEBC
		Існує компліментарність зони ресурсів	Мінімізація спільного впливу загрози	Загрози не перевищують певний рівень	Сприяє генеруванню ресурсу в майбутньому	Зменшення ресурсної залежності	Відбулося розширення зони стратегічних ресурсів

Рис. 3. Схема процесу реалізації задекларованого підходу до оцінювання економічної безпеки інтеграційного розвитку BEBC

10. Куркин Н. В. Управление экономической безопасностью развития предприятия : монография / Н. В. Куркин. – Д. : АРТ-ПРЕСС, 2004. – 452 с.

11. Отенко І. П. Ідентифікація поняття «економічна безпека стратегічних змін підприємства» / І. П. Отенко, І. А. Яртим // Проблеми економіки. – 2014. – № 1. – С. 204–209.

12. Пушкар А. И. Стратегические группы предприятий: концепция, методология, управление / А. И. Пушкар, Ю. Е. Жуков, А. А. Пилипенко. – Х. : ООО «Кросс-Роуд», 2006. – 440 с.

13. Сенге П. Пятая дисциплина: искусство и практика самообучающейся организации / П. Сенге. – М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2003. – 408 с.

14. Шульженко Л. С. Економічна безпека стратегічного альянсу в контексті теорій взаємодії / Л. С. Шульженко // Бізнес Інформ. – 2013. – № 8. – С. 361–366.

15. ISO/IEC 15288:2008 Systems and software engineering – System life cycle processes [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:63711:en>

REFERENCES

Belkin, D. V. "Osnovnyye podkhody k issledovaniyu ekonomicheskoy bezopasnosti predpriyatiy" [The main approaches to the study of economic security of enterprises]. *Vestnik TGU*, no. 4 (2011): 183-186.

Dykan, V. V. "Teoretychni osnovy intehratsiinoho rozvytku pidpriemstv vitchyznianoho mashynobuduvannya" [The theoretical basis of the integration development of the enterprises of domestic mechanical engineering]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 43 (2013): 119-124.

Dubina, I. N. *Matematicheskiye osnovy empiricheskikh sotsialno-ekonomicheskikh issledovaniy* [Mathematical foundations of empirical social and economic research]. Barnaul: Izd-vo Altayskogo un-ta, 2006.

Ivanov, Yu. B., and Pylypenko, A. A. *Intehratsiyniy rozvytok subiektiv hospodariuvannya* [Integration development of economic subjects]. Kharkiv: INZHEK, 2012.

"ISO/IEC 15288:2008 Systems and software engineering – System life cycle processes". <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:63711:en>

Kavun, S. V., Pylypenko, A. A., and Ripka, D. O. *Ekonomichna ta informatsiina bezpeka pidpriemstv u systemi konsolidovanoi informatsii* [Economic and information security of enterprises in the system of consolidated information]. Kharkiv: KhNEU, 2013.

Kizim, N. A. *Organizatsiya krupnomasshtabnykh ekonomiko-proizvodstvennykh sistem* [The organization of large-scale economic and production systems]. Kharkiv: Biznes Inform, 2000.

Kopytko, M. I. "Metodologiya otsenki urovnya ekonomicheskoy bezopasnosti promyshlennykh predpriyatiy" [The me-

thodology of evaluation of economic security of industrial enterprises]. *Sovremennyye tekhnologii upravleniya*. <http://sovman.ru/article/4305/>

Kurkin, N. V. *Upravleniye ekonomicheskoy bezopasnostyu razvitiya predpriyatiya* [Economic security management of enterprise development]. Dnepropetrovsk: ART-PRESS, 2004.

Otenko, I. P., and Yartym, I. A. "Identyfikatsiia poniattia «ekonomichna bezpeka stratehichnykh zmin pidpriemstva»" [Identification of the concept "economic security of strategic changes of enterprise"]. *Problemy ekonomiky*, no. 1 (2014): 204-209.

Pushkar, A. I., Zhukov, Yu. E., and Pilipenko, A. A. *Strategicheskiye gruppy predpriyatiy: kontseptsiya, metodologiya, upravleniye* [Strategic groups of enterprise: concept, methodology, management]. Kharkiv: Kross-Roud, 2006.

Senge, P. *Pyataya distsiplina: iskusstvo i praktika samoobuchayushchey organizatsii* [The fifth discipline: the art and practice of the learning organization]. Moscow: Olimp-Biznes, 2003.

Shulzhenko, L. S. "Ekonomichna bezpeka stratehichnoho aliansu v konteksti teorii vzaємodii" [Economic security of strategic Alliance in the context of interaction theories]. *Biznes Inform*, no. 8 (2013): 361-366.

Vasyltsiv, T. H. *Ekonomichna bezpeka pidpriemnytstva Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zmitsnennia* [Economic security of enterprise: strategy and mechanisms for strengthening]. Lviv: Aral, 2008.

Voronkova, A. E. et al. *Sovremennyye tekhnologii upravleniya promyshlennym predpriyatiem* [Modern technologies of management of industrial enterprise]. Kyiv: Libra, 2007.

UDC 336.64

METHODS FOR EVALUATION OF FINANCIAL AND INVESTMENT POTENTIAL AND THEIR IMPACT ON ENSURING STRATEGIC FLEXIBILITY OF THE ENTERPRISE

© 2016 STANINOV S. B.

UDC 336.64

Staninov S. B. Methods for Evaluation of Financial and Investment Potential and their Impact on Ensuring Strategic Flexibility of the Enterprise

The aim of the article is to study methodological approaches to evaluation of the financial and investment potential and their role in ensuring the enterprise strategic flexibility. The analysis of existing methods of financial potential evaluation is conducted and the system of indicators characterizing the financial and investment potential of the enterprise is considered. As a result of the analysis shortcomings of the existing methodological approaches to calculation of the integral index of the level the financial and investment potential have been identified and the ways to improve them have been suggested. There also considered the impact of the financial and investment potential on ensuring the strategic flexibility of the enterprise. The prospect for further research in this direction is the development of methodological approaches to determining the level of enterprise strategic flexibility.

Keywords: financial and investment potential, strategic flexibility of the enterprise, financial flexibility, financial potential, investment potential.

Tabl.: 4. **Formulae:** 2. **Bibl.:** 8.

Staninov Serhii B. – Postgraduate Student, Department of Economics and Business Management, Dnipropetrovsk National University named after Oles Gonchar (72 Haharina Ave., Dnipro, 49050, Ukraine)

E-mail: sergey.staninov@gmail.com

УДК 336.64

Станінов С. Б. Методи оцінки фінансово-інвестиційного потенціалу та їх вплив на забезпечення стратегічної гнучкості підприємства

Метою статті є дослідження методичних підходів щодо оцінки фінансово-інвестиційного потенціалу та їх зв'язок із забезпеченням стратегічної гнучкості підприємства. Проведено аналіз існуючих методів оцінки фінансового потенціалу і розглянуто систему показників, що характеризують фінансовий та інвестиційний потенціали підприємства. У результаті проведеного аналізу були виявлені недоліки існуючих методичних підходів щодо розрахунку інтегрального показника рівня фінансово-інвестиційного потенціалу та запропоновано шляхи їх вдосконалення. Крім того, було висвітлено вплив фінансово-інвестиційного потенціалу на забезпечення стратегічної гнучкості підприємства. Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є опрацювання методичних підходів щодо визначення рівня стратегічної гнучкості підприємства.

Ключові слова: фінансово-інвестиційний потенціал, стратегічна гнучкість підприємства, фінансова гнучкість, фінансовий потенціал, інвестиційний потенціал

Табл.: 4. **Формул.:** 2. **Бібл.:** 8.

Станінов Сергій Борисович – аспірант, кафедра економіки та управління підприємством, Дніпропетровський національний університет ім. Олеса Гончара (пр. Гагаріна, 72, Дніпро, 49050, Україна)

E-mail: sergey.staninov@gmail.com

УДК 336.64

Станінов С. Б. Методы оценки финансово-инвестиционного потенциала и их влияние на обеспечение стратегической гибкости предприятия

Целью статьи является исследование методических подходов к оценке финансово-инвестиционного потенциала и их связь с обеспечением стратегической гибкости предприятия. Проведен анализ существующих методов оценки финансового потенциала и рассмотрена система показателей, характеризующих финансовый и инвестиционный потенциалы предприятия. В результате проведенного анализа были выявлены недостатки существующих методических подходов к расчету интегрального показателя уровня финансово-инвестиционного потенциала и предложены пути их усовершенствования. Кроме того, было рассмотрено влияние финансово-инвестиционного потенциала на обеспечение стратегической гибкости предприятия. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении является разработка методических подходов к определению уровня стратегической гибкости предприятия.

Ключевые слова: финансово-инвестиционный потенциал, стратегическая гибкость предприятия, финансовая гибкость, финансовый потенциал, инвестиционный потенциал.

Табл.: 4. **Формул.:** 2. **Библ.:** 8.

Станінов Сергій Борисович – аспірант, кафедра економіки та управління підприємством, Дніпропетровський національний університет ім. Олеса Гончара (пр. Гагаріна, 72, Дніпро, 49050, Україна)

E-mail: sergey.staninov@gmail.com